

Kalatalouden Keskusliitto

Rasmus Åkerblom, lakimies

Kalatalouden keskusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijanlausunnon eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle HE 10/2026 vp hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteisluelain muuttamisesta.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa 20.6.2023, on otsikon ”Kotimaisen kalan kulutus nousuun“, alle kirjattu seuraava tavoite

Yhteisluelakia uudistetaan osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistämiseksi, etäkokousten mahdollistamiseksi ja osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamiseksi. Kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa vahvistetaan.

Kirjausta on tässä HE:ssä käsitelty niin, että mukana ovat ne asiat mitkä kuuluvat yhteisluelain soveltamisen piiriin. Yhdistämistoimitusten edistämistä koskeva kirjaukseen ei näillä esitetyillä muutoksilla voida vaikuttaa, kun keskeisenä kysymyksenä on maanmittauslaitoksen toimitusmaksuista aiheutuva ongelma. Toisin kuin yhteismetsien kohdalla, yhteisten alueiden yhdistäminen ja niin kauan kuin nykyinen osakasmääriin perustuva hinnoittelumenettely pysyy, kustannukset ovat suurimmalle osalle osakaskuntia tavoittamattomissa.

Kun asiaa tarkastellaan omistuksen järjestämisen näkökulmasta esitetyt muutokset ovat Keskusliiton näkemyksen mukaan pääsääntöisesti oikeansuuntaisi. Asian tärkeyttä voida havainnollistaa, toteamalla, että Suomen pinta-alasta sisävesiä (järviä ja jokia) on runsaat 10 prosenttia ja 13 prosenttia merialuetta. Suomessa on noin 20 000 vesialueen osakaskuntaa ja sisävesistä suurin osa (80–90%) on yhteisomistuksen piirissä. Yhteisen alueen omistajia ovat ne henkilöt, joille kiinteistörekisterin mukaan kuuluu osuus nimellä mainittuun vesialueeseen ja heitä on Suomessa pitkälti yli miljoona.

Jos hallitusohjelmakirjaus ”kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa esitetään lisäksi vahvistettavaksi” ymmärretään laajasti koskemaan kaikkia kalastusoikeuden haltijoita osakkuuden kautta omistavia, ehdotukset sellaisenaan voidaan katsoa parantavan osakkaiden yhdenvertaista ja tasapuolista kohtelua. Tämä toetut välillisesti, kun edellytykset osallistua kokouksiin parantuvat ja toivon mukaan myös säännösten tulkinta yksinkertaistuu ja yhdenmukaistuu.

Yhteisten alueiden hallinnon säädösperusteinen määrittäminen on kalastusasioita lukuun ottamatta varsin tuore kehitys. Nykyistä yhteisluelakia (758/1989) edeltänyt vuoden 1940

laki (204/1940) oli asiassa ensimmäinen laatuaan. Vesien yhteisomistus ulottu kuitenkin huomattavasti pidemmälle ja on lainsäädännöllä järjestetty vuoden jo 1734 laissa. Kalatalouden Keskusliitto on 135 vuotisen toimintansa aikana tarjonnut tähän niin käytännön kuin oikeudellistakin neuvontaa.

Yhteisaluelaki on tullut voimaan vuonna 1989 ja vaikka sitä on uudistettu sen voimassaolon aikana useaan kertaan, mutta edellinen laajempi lain varsinaiseen uudistamiseen tähtäävää päivitys on astunut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001. Vaikka lain tavoitteena oli tarjota mallikoille toimiva säädöspohja, jo alun perin terminologialtaan epäyhteneväinen laki on useiden lainmuutosten seurauksena muuttunut vielä vaikeaselkoisemmaksi ja keskeisiltäkin osin monitulkintaiseksi. Ymmärtämistä heikentävät lisäksi viittaukset kumottuihin keskeisiin säädöksiin, asia, johon esityksellä ollaan puuttumassa.

Säännöskohtaiset huomiot

1 ja 3 §§ muutokset ovat perusteltuja ja oikein tarpeellisia, yhteisaluelain pääsääntöisen käyttäjän, maallikon näkökulmasta.

7 § Ehdotus, että pykälän ensimmäisestä momentista poistettaisiin maininta edustajiston käyttämisestä ilmeisen tarpeettomana, on ehdottoman kannatettava, koska kyseistä vaihtoehto ei ole tietääksemme koskaan käytetty. Edustajiston ajatellaan toistuvasti olevan osakaskunnan pakollinen toimielin ja yhdessä useasti esitetyn käsityksen kanssa, että tämä liittyisi tavalla tai toisella osakaskunnan kokouksessa valtakirjan perusteella olevia henkilöitä (edustajia). Edustajisto koskevien mainintojen poisto muissa pykälissä on ehdotuksessa huomioitu.

Etäosallistumista koskeva muotoilu on vaihtelevat tilanteet huomioiden hyvä kompromissi hoitokunnan ja osakkaiden tarpeiden huomioimiseksi.

8 § muotoilun muuttaminen niin, että äänestysluetteloa koskeva määritelmä parantaa omalta osaltaan asian ymmärtämistä.

10 § säännökseen lisättävä uusi toinen momentti, jossa säädettäisiin osakkaille mahdollisuus valtuuttaa jokin ulkopuolinen taho, esim. kalatalousalue kutsumaan järjestäytymättömän osakaskunnan kokous koolle, olisi nykyisen oikeudentilan näkyville tuomista ja helpottaa taas maallikon toimijuutta lain puitteissa.

11 § Kokouksesta tiedottamista koskeva pykälä on neuvonnan näkökulmasta ollut todella iso ongelma, niin vanhettuneista käsitteistään kuin niiden keskinäisestä suhteesta. Kun ehdotuksen yhteydessä nostetaan esiin kirjeiden lähettämisestä aiheutuvat kustannukset, todettakoon, että myös lehti-ilmoituksista aiheutuneet kustannukset ovat monille osakaskunnille todella korkea kustannus.

Ainoa ehdotus, jota ei tässä yhteydessä ei voida pitää perusteltuna on kokouskutsun toimittamisen määräajan muuttaminen pykälän kolmannessa momentissa, ja esitys se muuttamiseksi 21 päivään aikaisemman 14 päivän sijasta. Väittäjä, että pidentämällä

kokouskutsun toimittamisen määräaika parannettaisiin osakkaiden osallistumismahdollisuuksia kokouksiin esimerkiksi lomakaudella, ei perustu mihinkään todelliseen ongelmaan, joka olisi tullut yhteisäluelain kanssa aktiivisesti neuvontatyötä tekevien tietoon.

Nyt ehdotetun muutos tulee johtaman tilanteeseen, että aivan jokaiseen järjestäytyneeseen osakaskunnan sääntöön kirjattu 14 vuorokautta ei tule riittämään lainsäädännöstä johtuvaan pakottavan veloitteen täyttämiseen. Lain ja yhteisön sääntöjen lukeminen yhdessä on käytännön neuvontatyössä osoittautunut todella vaikeaksi kysymykseksi ja ehdotettu muutos toteutuessaan tulee johtamaan suureen määrään pätemättömiä kokouksia pitkälle tulevaisuuteen ja oikeusriitoihin, jotka olisivat olleet vältettävissä.

Lisäksi toteutuessaan muutos tiukentaisi aikataulua myös muutoksenhaun käsittelyn osalta entisestään ja lain 23 a § 2 mom toteutumisen edellytyksiä

Oikaisuvaatimus on esitettävä 21 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Järjestäytyneen osakaskunnan hoitokunnan on 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä kutsuttava osakaskunnan tai edustajiston kokous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus tai päätettävä samassa ajassa, ettei oikaisuvaatimusta saateta osakaskunnan tai edustajiston kokouksen käsiteltäväksi. Hoitokunnalla on myös oikeus itse samassa ajassa ratkaista hoitokunnan tekemää päätöstä koskeva oikaisuvaatimus.

Mallikoista koostuvan osakaskunnan hoitokunnan edellytykset selvittää, mikäli oikaisuvaatimus tulisi viedä osakaskunnan kokouksen päätettäväksi lyhenisi 16 päivästä 9 päivään, jota ei voida pitää perusteltuna.

14 ja 15 §§ ehdotukset ovat hyviä ja perusteltuja.

Espoossa 10.3.2026

Rasmus Åkerblom